

Realizacja ćwiczeń fonetycznych w podręczniku do nauki języka niemieckiego *Berliner Platz 2*

Autorami podręcznika do nauki języka niemieckiego na poziomie podstawowym: *Berliner Platz 2 Deutsch im Alltag* (dalej: *Berliner Platz 2*), wskazanego w tytule, są Christiane Lemcke, Lutz Rohrmann i Theo Schelling. Podręcznik pojawił się na polskim rynku w roku 2003 dzięki staraniom wydawnictwa Langenscheidt. Przygotowanie polskiej edycji książki zawdzięczamy Jolancie Ząbeckiej.

W swojej krótkiej recenzji tego podręcznika ograniczę się do oceny zawartych w nim ćwiczeń z zakresu fonetyki.

Poprawne przyswojenie przez uczniów – użytkowników podręcznika systemu fonologicznego języka obcego oraz wyrobienie nawyków kinetyczno-artykulacyjnych to sprawności, które winny być w sposób możliwie najpełniejszy i najwłaściwszy opanowane już na początkowych etapach nauczania języka obcego. Podczas systematycznego (reproduktywnego) wykonywania odpowiednio dobranych ćwiczeń ustno-słuchowych uczeń wyrabia nawyki artykulacyjne charakterystyczne dla danego systemu językowego.

W książce *Metodyka nauczania języka obcego* (PWN, Warszawa 1980) Karol Koczy i Ludwik Grochowski przedstawiają schemat graficzny ilustrujący rozwijanie części składowych sprawności mówienia. Pierwsze trzy etapy stanowią ćwiczenia z zakresu fonetyki. Są to: artykulacja głosek, poprawna akcentacja oraz rytm i intonacja. Właśnie ten schemat, zaproponowany przez polskich metodyków, przy-

jąłem za punkt wyjścia w swojej analizie omawianego podręcznika. Badając materiał zgromadzony w podręczniku *Berliner Platz 2*, skupię się na doborze poszczególnych jednostek leksykalnych do kształcenia nawyków wymawianiowych, przejrzystości ćwiczeń oraz sposobie formułowania zadań.

Niewątpliwą zaletą podręcznika *Berliner Platz 2* jest umieszczenie ćwiczeń z zakresu wymowy w jego głównej części, a nie, jak często zdarza się w innych pozycjach dydaktycznych, w formie aneksów bądź dodatkowych zeszytów. Dzięki temu dobrze współgrają one z wprowadzaniem materiałem leksykalno-gramatycznym, utrwalając go oraz pomagając w jego opanowaniu. Użytkownik podręcznika może się dowiedzieć ze spisu treści, w którym rozdziale będą ćwiczone poszczególne problemy fonetyczne i – w razie potrzeby – powrócić do nich podczas samodzielnej pracy z płytą CD.

W pierwszym rozdziale (s. 11, ćwiczenie 13a) autorzy podręcznika zwracają uwagę na różne warianty wymowy głoski *r* w języku niemieckim. Przykłady zostały podzielone na dwie grupy: takie, w których „*r* jest wymawiane” (*Sie sprechen r*), oraz takie, w których „nie wymawia się *r*” (*Sie sprechen kein r*). Biorąc pod uwagę stopień zaawansowania językowego adresatów podręcznika, podział ten jest jak najbardziej uzasadniony. W drugiej grupie jednostek dostrzegłem drobne przeoczenie, a mianowicie w przykładzie *euer Terminkalender* nie uwzględniono głoski *r* w elemencie *Termin-*. Głoska ta również winna być wydrukowana pogrubioną czcionką (tak jak uczynili to autorzy w częście *-kalender*) i w taki sposób oznaczona jako niewymawiana. Bardzo dobrze

skonstruowane jest ćwiczenie 13b w omawianym rozdziale. Zawiera ono dużą liczbę jednostek z wariantami *r*, a także wprowadza – na razie nie uświadamiając tego użytkownikowi – zagadnienie akcentu zdaniowego (dzięki użyciu strzałek oraz podkreśleniu sylab istotnych dla właściwego oddania sensu zdania).

Drugi rozdział zawiera ćwiczenia z zakresu wymowy *w-f/v-s*. W ćwiczeniu 15a (s. 27) wyrazy zostały przedstawione w czterech wersach, z których pierwsze dwa ilustrują wymowę *w* oraz *f/v*, a dwa kolejne *s*. Na uznanie zasługuje dobór – jako ilustracji – różnych części mowy: rzeczowników, czasowników i przymiotników, jak również całych fraz. W moim przekonaniu negatywnie należałoby ocenić podanie zaledwie jednego przykładu tak częstej przecież w języku niemieckim wymowy *f* – *Spaß*. Ćwiczenie 15b ma formę analogiczną do części ćwiczeniowej *b* w rozdziale pierwszym.

Kolejne zagadnienie, poruszone w podręczniku, dotyczy wymowy dźwięku *h* (rozdział trzeci, s. 35, ćwiczenie 7) oraz artykulacji nieakcentowanej głoski *e* (ćwiczenie 8). Dobór materiału do obu ćwiczeń nie budzi zastrzeżeń. Uważam jednak, że w jednostkach przytaczanych w ćwiczeniu nr 8 za pomocą pogrubionego druku powinna być zaznaczona litera oddająca dźwięk *e* w wyrazach, w których występuje on dwukrotnie. W szczególności uwaga ta dotyczy *e* w końcówkach form czasownikowych (*besuchen, gehen, verstanden, geschlafen*). Brak pogrubienia tworzy mylne wrażenie, że nieakcentowaną głoskę *e* w końcówkach czasowników należy wymawiać tak samo, jak w sylabach nieakcentowanych.

Rozdział *Das steht dir Gut* (czwarty) zawiera ćwiczenia z zakresu wymowy afrykat oznaczanych graficznie za pomocą połączeń liter oznaczających spółgłoski. W ćwiczeniu a (s. 45) jednostki podzielono na pięć wierszy sygnowanych przez autorów jako wymowa *ts, pf, ks, st, scht*. Przykłady są różnorodne i trafnie – poza jednym – dobrane. Otóż w drugiej grupie znalazł się czasownik rozdzielnie złożony *abfahren*, w którym połączenia liter spółgłoskowych *bf* nie wymawia się jako afrykaty, ponieważ występuje ono na styku przedrostka i rdzenia. Część ćwiczeniowa *b* została skonstruowana analogicznie do części *b* w dwóch pierwszych rozdziałach podręcznika.

Kolejnym problemem fonetycznym jest zagadnienie przeciwstawnego akcentu wyrazowego. Ćwiczenie z tego zakresu znajduje się w piątym rozdziale omawianej pozycji (s. 60). Skonstruowano je bardzo przejrzysto, czytelnie dla użytkownika. Z racji tego, że po raz pierwszy wprowadza się pojęcie inne niż artykulacja głosek, przykłady zawierają doskonale znane, zrozumiałe jednostki leksykalne. Ćwiczenie ma formę dialogu, który należy odtwarzać w parach po uprzednim wysłuchaniu nagrania z płyty. Jasno wyodrębnione za pomocą podkreślenia sylaby w zdaniach, które należy akcentować, jak również użycie strzałek w stosownych miejscach, sprawia, że to zagadnienie, niełatwe na początkowym etapie nauki, powinno być przez uczniów przyswojone bez większych trudności.

W rozdziale szóstym zwraca się uwagę na wstępne problemy związane z intonacją oraz z potrzebą robienia długich i krótkich przerw podczas wypowiedzenia zdań w języku niemieckim. Materiał zgromadzony w dwu-

częściowym ćwiczeniu jest czytelny i w moim odczuciu w jasny sposób przedstawia omawiane zagadnienie.

W rozdziale *Die neue Wohnung* (siódmym) autorzy podręcznika *Berliner Platz 2* poruszają problem wymowy dwóch jednakowych głosek, które znajdują się na końcu i na początku kolejnych wyrazów w zdaniu. Zastrzeżenie budzi sformułowanie tytułu ćwiczenia na s. 73. Otóż może on mylnie sugerować, że poruszana problematyka dotyczy dwóch dowolnych jednakowych głosek, podczas gdy w rzeczywistości chodzi o dwie jednakowe spółgłoski następujące po sobie na styku wyrazów. Należałoby więc zamiast określenia *Buchstaben* użyć wyrazu *Konsonanten*. Materiał ćwiczeniowy jest dobrze dobrany. Pozytywnie trzeba ocenić zwłaszcza przykład *Das sieht toll aus*, w którym uczeń spotka się z dwukrotnym wystąpieniem omawianego zjawiska.

Ćwiczenie piąte na s. 97 (rozdział ósmy podręcznika) wprowadza kolejne zagadnienie wiążące się z melodią zdaniową, a mianowicie intonację towarzyszącą podawaniu w zdaniu nowych informacji. Ponieważ rozdział ten został poświęcony tematyce szkolnictwa i edukacji, autorzy w zadaniu fonetycznym słusznie postanowili użyć nowej leksyki z tej właśnie grupy tematycznej. Przejrzyste zastosowanie strzałek, jak również wyodrębnienie przez podkreślenie stosownych sylab w zdaniach powinno okazać się pomocne w przyswojeniu poruszonego zagadnienia.

Kończąc analizę ćwiczeń fonetycznych zgromadzonych w podręczniku do nauki języka niemieckiego *Berliner Platz 2*, należy zwrócić uwagę na jeszcze inną jego zaletę. Otóż po każdym z ośmiu rozdziałów zamiesz-

czono krótkie powtórzenie, swoistą syntezę wprowadzonych zagadnień. W owym repetytorium autorzy nie zapomnieli o problemach z zakresu fonetyki, sukcesywnie je użytkownikom podręcznika powtarzając przy użyciu coraz bardziej zaawansowanej, specjalistycznej terminologii.

Podsumowując, chciałbym podkreślić, że nieliczne błędy w konstrukcji ćwiczeń fonetycznych w omawianym podręczniku z pewnością nie umniejszają jego niewątpliwych zalet, do których w szczególności zalicza się jasne i klarowne przedstawienie materiału, wkomponowanie go w główną część podręcznika i współgranie z zagadnieniami leksykalno-gramatycznymi. Kolejność wprowadzania poszczególnych aspektów z zakresu systemu fonetycznego języka niemieckiego w pełni wpisuje się we wspomniany na wstępie schemat przyswajania części składowych sprawności mówienia w trakcie nauczania języka obcego. Z tego względu ćwiczenia fonetyczne zawarte w podręczniku *Berliner Platz 2* można polecić jako nadające się do wykorzystania na lekcjach języka niemieckiego.

Michał Sobczak